ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΣΤΕΦΟΥ ΖΩΗΣ-ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ,
Δ/ΝΤΡΙΑΣ ΤΟΥ 1ΟΥ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ
ΠΟΥ ΕΚΦΩΝΗΘΗΚΕ ΣΤΙΣ 28-10-2018
ΣΤΟΝ ΙΕΡΟ ΝΑΟ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΟΥ «ΟΧΙ»

78 χρόνια συμπληρώνονται σήμερα από την απόρριψη του ιταλικού τελεσιγράφου από τον Μεταξά με το οποίο οι Ιταλοί ζητούσαν ελεύθερη δίοδο των στρατευμάτων τους και κατάληψη στρατηγικών θέσεων στην Ελλάδα.

Η άμεση απόρριψη των αιτημάτων σήμαινε την ηρωική αρχή της πολεμικής εμπλοκής της Ελλάδας στη μεγαλύτερη στην ιστορία πολεμική σύρραξη και σφαγή. Σύμφωνα με εκτιμήσεις ο αιματηρός απολογισμός του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ανήλθε περίπου σε 60.000.000 νεκρούς. Πολύ περισσότεροι ήταν εκείνοι που έχασαν τη σωματική τους ακεραιότητα, την υγεία, την περιουσία, την οικογενειακή γαλήνη, ενώ αφάνταστα πολλοί αποκόμισαν τραυματικές εμπειρίες που τους συνόδευσαν μέχρι το τέλος της ζωής τους (Φλάισερ). Παρόλο που το άθροισμα των εμπλεκόμενων στρατευμάτων ανήλθε περίπου σε 110.000.000 ενόπλους, για πρώτη φορά οι εκατόμβες των μάχημων ήταν σαφώς κατώτερες από αυτές του άμαχου πληθυσμού, που αποδεκατιζόταν από γενοκτονίες, αντίποινα, βομβαρδισμούς, λιμούς και λοιμούς… Εκατομμύρια άνθρωποι απήχθησαν για να οδηγηθούν σε καταναγκαστικά έργα, ενώ δυο ιαπωνικές πόλεις έγιναν θύματα μιας ασύλληπτης καταστροφής (Φλάισερ). Οι οικονομικές και κοινωνικές δομές ολόκληρων κρατών καταστράφηκαν. Τα αίτια του Β΄Παγκοσμίου Πολέμου είχαν σχέση με την αποτυχία των όρων ειρήνης του 1919 (Burns). Η ηττημένη Γερμανία, αλλά και η Ιαπωνία και η Ιταλία ήταν σαφώς δυσαρεστημένες.

Ήδη κατά τη δεκαετία του ΄30 φαινόταν πως τα σύννεφα του πολέμου είχαν πυκνώσει, ενώ ο ισπανικός εμφύλιος, που ξέσπασε το 36, στον οποίο για πρώτη φορά έγιναν αεροπορικοί βομβαρδισμοί αμάχων και στρατευμάτων σε μεγάλη κλίμακα, θεωρήθηκε από πολλούς «γενική πρόβα» για την πολύ μεγαλύτερη σύγκρουση που επρόκειτο να ακολουθήσει (Burns).

Το ναζιστικό Ράιχ κι ο ηγέτης του δεν εξαπέλυσαν απλά έναν συμβατικό πόλεμο με επεκτατικές βλέψεις. Η κινητήρια φυλετική ιδεολογία του ναζισμού κατά βάση περιοριζόταν σε ένα κυνικό πρόγραμμα υποδούλωσης, αποδεκατισμού ή και εξόντωσης ολόκληρων λαών (Φλάισερ).

Οι σύμμαχοί τους οι Ιταλοί μετά από αναρίθμητες προκλήσεις, ανάμεσά τους και ο τορπιλισμός του ευδρόμου Έλλη τον δεκαπενταύγουστο του 40,

αποκάλυπταν ξεκάθαρα τις βλέψεις που είχαν προς τα Ανατολικά ήδη από τις αρχές του αιώνα: την επιδίωξή τους για επέκταση της επιρροής τους στη Βαλκανική και για κυριαρχία στη Μεσόγειο θάλασσα.
Την ημέρα που η Ελλάδα αντέταξε το θρυλικό ΟΧΙ ήδη είχε στραγγαλιστεί βάναυσα η ελευθερία πολλών λαών της Ευρώπης. Η Αυστρία είχε προσαρτηθεί στη Γερμανία ήδη από το 1938, καθώς και η Τσεχοσλοβακία. Η Πολωνία έγινε στόχος διαμελισμού, ενώ από την άνοιξη του 1940 οι Γερμανοί χτύπησαν αποφασιστικά τη Νορβηγία, τη Δανία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και τη Γαλλία, καταλαμβάνοντας τη μια μετά την άλλη (Burns). Στα Βαλκάνια η Βουλγαρία είχε ταχθεί από την πρώτη στιγμή με τις δυνάμεις του Άξονα, εποφθαλμιώντας ελληνικά εδάφη.
Μετά τη συνθηκολόγηση της Γαλλίας (Ιούνιος 1940) η Ελλάδα τάχθηκε στο πλευρό της Αγγλίας που δεχόταν το σφυροκόπημα της γερμανικής αεροπορίας και τη στιγμή εκείνη διεξήγαγε μόνη της τον αντιφασιστικό αγώνα, τον οποίο ξεκίνησε στις 3/9/39). Άλλωστε ο ελληνικός λαός σχεδόν ομόφωνα απαιτούσε μια τέτοια πολιτική (Σβορώνος).
Παρόλο που ο βαρύς οπλισμός, τα άρματα μάχης και η αεροπορία έλειπαν από τον ελληνικό στρατό, περίσσευαν: η καλή προετοιμασία, η άριστη γνώση του εδάφους και η διάθεση για αντίσταση μέχρι εσχάτων.
Το σύνολο του ιταλικού στρατού έφθανε στους 97.000 περίπου άνδρες, ενώ ο ελληνικός στρατός δεν ξεπερνούσε τους 35.000 άνδρες. Όσον αφορά τον στόλο οι Ιταλοί διέθεταν συντριπτική υπεροχή, όπως και στην αεροπορία (με αναλογία 400 προς 143 αεροσκάφη) (Καλλιανιώτης).
Την αυγή της 28ης Οκτωβρίου του 40, στις 5.30, μισή ώρα πριν από την εκπνοή του τελεσιγράφου οι Ιταλοί κινήθηκαν επιθετικά στην Ήπειρο.
Κι όταν το γλυκοχάραμα βρυχήθηκαν οι σειρήνες
όλη η Ελλάδα έγινε στ΄ αλήθεια μια ψυχή
Εφτά εκατομμύρια καρδιές φωνάξαν «ΟΧΙ!»
κι η μάνα γη τραντάχτηκε από την ιαχή!
Το Εικοσιένα ξύπνησε και φώναξε απ΄ τους τάφους:
«Καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή»
Κι έγινε όπλο η καρδιά και τ΄ όνειρο αλήθεια
και μια πατρίδα νίκησε με μπρος την Παναγιά…
Ο Σβορώνος σημειώνει: ο ενθουσιασμός του στρατού, αλλά και η μορφολογία των βουνών της Ηπείρου επιτρέπουν στους Έλληνες όχι μόνο να αντιμετωπίσουν με επιτυχία την επίθεση, αλλά και να περάσουν αμέσως στην αντεπίθεση. Ο ελληνικός στρατός καταλαμβάνει την Κορυτσά (22/11), στον κεντρικό τομέα της Β. Πίνδου εξουδετερώνει μια μεραρχία Αλπινιστών και στον παραλιακό τομέα οι Ιταλοί υποχρεώνονται να

εκκενώσουν την κοιλάδα του Καλαμά. Στο τέλος του 1940 οι Ιταλοί βρίσκονται απωθημένοι 60 χμ πέρα από τα Αλβανικά σύνορα. Δεκαέξι Ελληνικές μεραρχίες ακινητοποιούν 27 ιταλικές με εξοπλισμό πολύ ανώτερο από τον ελληνικό.

Ο Βρεττάκος περιγράφει ποιητικά τον επικό αγώνα:
Στης ιστορίας το διάσελο όρθιος ο γιος πολέμαγε
κι η μάνα κράταε τα βουνά, όρθιος να στέκει ο γιος της
μπρούντζος, χιόνι και σύννεφο...
Τα φαράγγια κατέβαζαν τραγούδια
κι αναπήδαγαν τα έλατα και χόρευαν οι πέτρες.
Κι όλα φώναζαν: «Ίτε, παίδες Ελλήνων…»

Οι Έλληνες στρατιώτες πολεμούν για τα ιδανικά για τα οποία πολέμησαν αιώνες πριν οι Σαλαμινομάχοι τραγουδώντας τότε τον σεμνό παιάνα που διασώζει ο Αισχύλος
Ω παίδες Ελλήνων, ίτε,
ελευθερούτε πατρίδ΄
ελευθερούτε δε παίδας, γυναίκας,
θεών τε πατρώων έδη,
θήκας τε προγόνων
νυν υπέρ πάντων αγών.

Κι ο στίχος του Ομήρου «Εις οιωνός άριστος αμύνεσθαι περί πάτρης» έμοιαζε να υποδεικνύει το υψηλό χρέος και να κινεί τις ψυχές των Ελλήνων σε νέους άθλους.

Η πιστή προσήλωση των Ελλήνων στρατιωτών στα υπέρτατα αγαθά της ελευθερίας, της δικαιοσύνης, της αξιοπρέπειας, της αλήθειας, αλλά και η πίστη στη δύναμη της ψυχής πάνω στο σώμα ενίσχυαν το σθένος τους κι οδήγησαν σε άφθαστο ηρωισμό και αυτοθυσία που υπερβαίνουν τη λογική.
Το έπος του 40 κατέπληξε όλον τον κόσμο και τον έκανε να αναθαρρήσει και να ελπίσει. Για μια ακόμη φορά στην ιστορία, ο ασυμβίβαστος αυτός μικρός λαός τολμούσε κι επιτύγχανε να αλλάξει τη μοίρα του κόσμου!

Ο Σβορώνος σημειώνει τα εξής για τη σημασία του αγώνα των Ελλήνων: «Οι ελληνικές νίκες συνιστούν την πρώτη νίκη των συμμάχων τη στιγμή που ο ΄Άξονας φαινόταν ανίκητος, ενθαρρύνουν τους άλλους διστακτικούς λαούς, καταστρέφουν το γόητρο του Μουσολίνι, επηρεάζουν τη στάση του αμερικανικού λαού. Ακόμα η αντίσταση στην Κρήτη προκάλεσε την

καταστροφή εκλεκτών γερμανικών δυνάμεων που θα μπορούσαν να παίξουν κεφαλαιώδη ρόλο στα μεταγενέστερα γεγονότα της Μέσης Ανατολής. Χάρη ακόμα στη σερβική και στην ελληνική αντίσταση ο Χίτλερ αναγκάστηκε να αναβάλει για ζωτικό χρονικό διάστημα την επίθεση κατά της Ρωσίας».

Επομένως και σύμφωνα με τον Καβάφη αξίζει:
«Τιμή σε κείνους όπου την ζωή των
όρισαν και φυλάγουν Θερμοπύλες.
Ποτέ από το χρέος μη κινούντες…
Και περισσότερη τιμή τους
πρέπει όταν προβλέπουν (και πολλοί προβλέπουν)
πως … οι Μήδοι επί τέλους θα διαβούνε.

Στις 6/4/41 η Γερμανία, συντρίβοντας τη γιουγκοσλαβική αντίσταση, χτυπά την Ελλάδα.

Η κατοχή υπήρξε ιδιαίτερα σκληρή. Η χώρα μοιράστηκε ανάμεσα στους Γερμανούς, Ιταλούς και Βουλγάρους κι όλοι οι πόροι της ήταν στη διάθεση των κατακτητών. Η πείνα εκμηδένιζε τον λαό και οι εκτελέσεις και εκτοπίσεις ολοκλήρωναν την καταστροφή. Αλλά και στα χρόνια της κατοχής το εθνικό και αγωνιστικό φρόνημα παρέμεινε ανυπότακτο και αδούλωτο και η στάση αυτή ενισχυόταν κι από ανθρώπους του πνεύματος.

Πατρίδα ! Ορθή! Μη λιώνεσαι σα δέησης αγιοκέρι!
Με το δαυλί στο χέρι σε σφιχτοζώνει εχθρός (Παλαμάς).

Ο Σικελιανός στην κηδεία του Παλαμά μέσα στην κατοχή προτρέπει:
Ηχήστε οι σάλπιγγες καμπάνες βροντερές
δονήστε σύγκορμη τη χώρα πέρα ως πέρα.
Βογγήστε τύμπανα πολέμου
οι φοβερές σημαίες ξεδιπλωθείτε στον αέρα!

Κι όπως η κλεφτουριά στην τουρκοκρατία έτσι και οι αντιστασιακές οργανώσεις επιδίωξαν τη φθορά των δυνάμεων των εχθρών με ανοιχτές μάχες αλλά και με δολιοφθορές.

Την ημέρα τούτη που τιμούμε τον άθλο του Έπους του 40 στοχαζόμαστε πως η ιστορική γνώση, η οποία δομεί την κοινή μας μνήμη, αποτελεί υποχρέωση απέναντι σ΄ αυτούς που έφυγαν και η μετάδοσή της απαραίτητη σε αυτούς που θα έρθουν. Ο Παλαμάς μάς νουθετεί λέγοντας:
Γνώμες, καρδιές, όσοι Έλληνες,
ό,τι είστε μην ξεχνάτε,

δεν είστε από τα χέρια σας
μονάχα, όχι. Χρωστάτε
και σε όσους ήρθαν, πέρασαν,
θα ρθούνε, θα περάσουν.
Κριτές θα μας δικάσουν
οι αγέννητοι, οι νεκροί.

Είναι απαραίτητο επίσης, τη μέρα τούτη να συλλογιστούμε πόσο εύκολα η αλαζονεία του επεκτατισμού, η στυγνή εξυπηρέτηση οικονομικών συμφερόντων, ο μιλιταρισμός, ο ρατσισμός με την υποδαύλιση του μίσους, τη μισαλλοδοξία, την έλλειψη ανεκτικότητας, αλλά και η απώλεια των ηθικών αξιών και των υψηλών ιδανικών μετατρέπουν τους ανθρώπους σε απάνθρωπα όντα.

Ο Γκόμπριχ στον επίλογο του βιβλίου του «Μικρή ιστορία του κόσμου» σημειώνει: Με δεδομένο το μωσαϊκό στον μικρό μας πλανήτη, είναι επιτακτική η ανάγκη να μάθουμε να σεβόμαστε ο ένας τον άλλο ιδιαίτερα τώρα που τα τεχνολογικά επιτεύγματα μας έχουν φέρει όλους πολύ πιο κοντά.
Η ίδια η τεχνολογική πρόοδος αλλά και η ιστορική γνώση μάς δίνουν το δικαίωμα να ελπίσουμε σε ένα καλύτερο μέλλον, να γαλουχηθούμε και να εμπνευστούμε από τον πλούτο των επιτευγμάτων των προγόνων μας, καθώς και να συνετιστούμε ακόμα από τον όλεθρο των λαθών τους.
Ευχαριστώ.
Ζήτω η πατρίδα!

<u>*Βιβλιογραφία*</u>

1. Burns E., (1984) *Εισαγωγή στην ιστορία και τον πολιτισμό της νεότερης Ευρώπης* (επιμ. Κολιόπουλος), τ. Β΄, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
2. Γκόμπριχ Ε., (2009) *Μικρή ιστορία του κόσμου*, Πατάκης, Αθήνα
3. Καλλιανιώτης Θ. (2008), «Η Ελλάδα την περίοδο 1940-1941» στο *Εμείς οι Έλληνες Πολεμική ιστορία της Σύγχρονης Ελλάδας,* τ. Β΄, Σκάι, Αθήνα
4. Σβορώνος Ν., (1985) *Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας*, Θεμέλιο , Αθήνα
5. Φλάισερ Χ., (2012) *Οι πόλεμοι της μνήμης Ο Β΄Παγκόσμιος πόλεμος στη δημόσια ιστορία*, Νεφέλη, Αθήνα